

QUO VADIS, DOMINE?

Владимир Ајдачић*

Институт „Винча”, Београд

*И пре смрти бивам мртав,
И пре суда сам се осуђујем!*
св. Сава

Резиме: Човек је овладао фундаменталним знањима из физике, и то како елементарних честица микросвета, тако и великих васионских пространа макросвета. И мада је остало још доста непознатог, највећа непознаница остао је човек сам себи. Општа превага материјалног над духовним води злоћудном расколу човековог бића. Зато је потребно да се окренемо спознаји себе, ка хуманитарним учењима, уметности и непресушним врлинама духовности из наше богате прошлости.

Кључне речи: наука, Велики прасак, историја Универзума, честице микросвета, однос природних и хуманистичких наука.

QUO VADIS, DOMINE?

Abstract: The man has mastered the fundamental knowledge of physics, not only the elementary particles of the microworld, but also the huge universe spaces of the macroworld. Although, there is still a lot of the unknown, the greatest mystery to a man is he himself. The general predominance of the material over the spiritual leads to the evil split of the human being. Therefore it is necessary to turn ourselves to understanding of our own beings, to the humanities, the art and perpetual virtues of spirituality from our own rich past.

Keywords: Science, Big Bang, history of the Universe, particles of the microworld, the relationship between natural and humanistic sciences.

У прошлом миленијуму одиграле су се две велике техничке револуције. До њих су довела открића парне машине (Џејмс Ват, 1736-1819) и полифазног система произвођења, преношења и коришћења електричне енергије (Никола Тесла, 1856-1943). Затим је на сцену ступила нуклеарна енергија, ослобођена у вихору Другог светског рата (Енрико Ферми, Чикаго, децембар 1942).

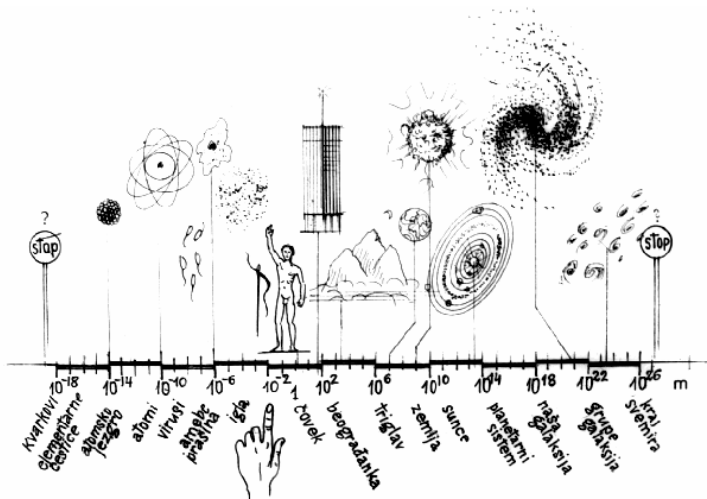
Две атомске бомбе бачене на јапанске градове Хирошиму и Нагасаки августа 1945. најавиле су човечанству могућност блиске апокалипсе. Док је ранијих миленијума смак света могао да буде изазван само громадним небеским телима, током последњих шездесет година човек је овладао таквим моћима да сам може да суди животу на планети, да га затре у времену мереном данима, недељама или месецима. Његов прст сад стоји на нуклеарном „обарачу”, а нова још страшнија оружја он даље развија.

Делује запрепашћујуће да се модерна цивилизација нашла у таквом положају после XX века, века грандиозних продора науке захваљујући којима је човек премостио крајње међе реалног света, изградио јединствени мисаони мост

---

* e-mail: vlajda@yubc.net

између елементарних честица и Свемира. У чудесној слици света коју је чоивек спознао, он је себи остао највећа непознаница и казна.

Слика 1. Размерник Природе

Изгледа да је велики немачки математичар Карл Густав Јакоби (1804-1851) погрешно када је изрекао мисао да је основни циљ науке да оплемени људски дух. Тај циљ у новијем добу сигурно није остварен - време прошло и садашње пружају нам бројна сведочанства о злоупотребама науке. Процеп између човековог мисаоног и духовног развоја све више се шири и не види се крај оваквог тока ствари. Данас се не истиче ниједан значајнији мислилац, филозоф хуманиста, који се бави овим проблемом, тако да он „званично” не постоји.

Урушавање античких идеала о хармонији у односу човека према људима и Природи одвија се све брже и брже у нашем свету усмереном ка освајању материјалних добара, постизању економске, политичке и војне премоћи. Цена овакве оријентације постојећег друштва је претешка не само за људски род, већ и за планету Земљу.

Четири праматерије Старих Грка: земља, ваздух, ватра и вода, несумњиво неопходне за живот, у кратком раздобљу су у високом степену деградирани и/или постале недостатне људима и осталим живим бићима на Земљи. У многим великим градовима ваздух је веома загађен, а вода није за пиће. Дobar део тла је контаминиран тешким металима, штетним органским материјама или је учињен неупотребивим за обраду и живот на њему. „Нуклеарне ватре” су за собом већ оставиле толику количину радиоактивног отпада (активности веће од 10^{23} бекерела) да његова радиоактивност премашује збир природне радиоактивности Земљине атмосфере, хидросфере и тла до дубине од неколико десетина метара!

Поред сталне деградације човекове животне средине, до које доводи незасито потрошачко друштво, повремено се изводе сулуди експерименти и дејства на Земљи, најчешће војне природе. Поменућу само неколико: проба нуклеарног оружја, експлозије нуклеарних бомби у Ван Аленовом Земљиним магнетном прстену (одмах по његовом открићу!), прегревање слојева јоносфере микроталасним зрачењем (америчко оружје HAARP за „рат звезда”) и дејствовање

муницијом са осиромашеним уранијумом. У магацинима великих сила одложене су небројене тоне вишекомпонентних нервних бојних отрова, којима ће се, скоро је извесно, ускоро придружити још опаснији производи генетичког инжењерства са својствима селективног деловања на изабране противнике! То је, разуме се, само оно што је шире познато. А шта још постоји што ми не знамо!?

Увелико се ради на глобалној контроли људске свести и мишљења путем пропаганде, наметања одређеног начина живота, а и коришћењем техничких средстава (НААРП и сл.). Већ се назире поларизација света на мали број земаља са веома имућним и дуговечним људима, који ће владати планетом („*soft-ware*” човечанства!) и оних других са бројним сиромашним и кратковечним људима („*hard-ware*”), који ће бити потребни моћницима и онда када буду постојали интелегентни роботи.

Човек нашег доба не само да је упознао основно устројство реалног света (в. Размерник Природе), већ и многе његове fine детаље, затим силе које њим владају, као и његову генезу. У многим појединачним случајевима, било у структури ствари или у природним појавама, открива се постојање чисте хармоније или, пак, хаоса, а негде се њихова дејства прожимају. Тако предање каже да је Демокрит сматрао човека продуктом игре нужности и случајности. Међутим, на наше запрепашћење свуда, као у случају хармоније, тако и хаоса, откривамо „присуство” математике! Отуд нам се неминовно намеће питање због чега она на тако чудесан начин објашњава структуре и збивања у Природи? Несумњиво, намеће нам се закључак да постоји нешто дубље иза свега што још нисмо или никада нећемо докучити.

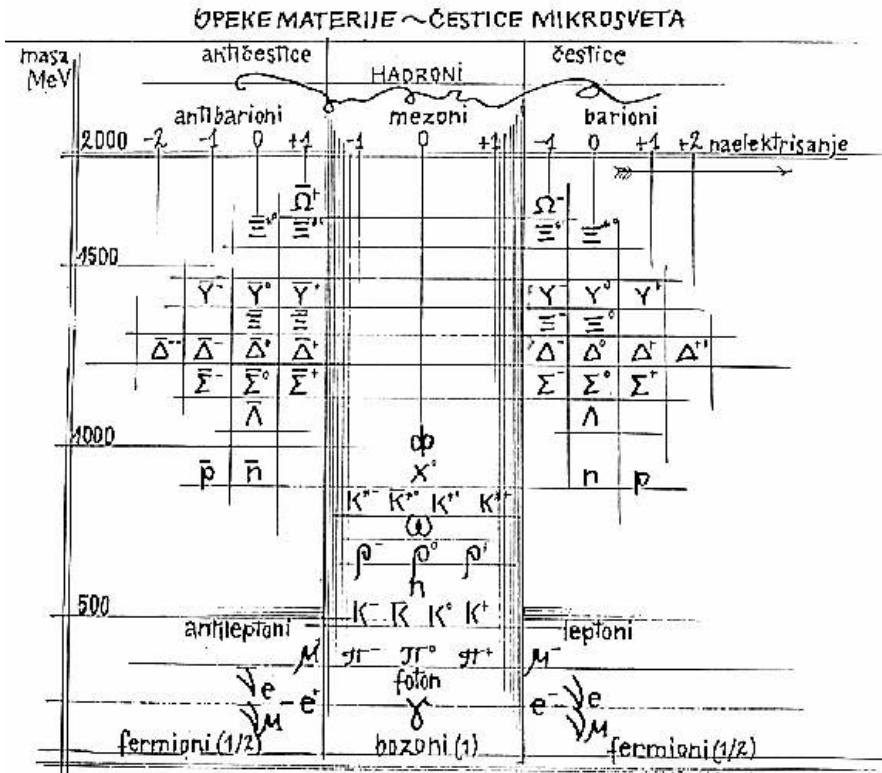
Још Старим Грцима хармонија која је среће у појавном делу Природе привлачила је велику пажњу. У геометрији облика, небеским сферама које „свирају уметничким делима великих мајстора, они су откривали „божански поредак”, за који, као и за хаос, ми данас располажемо још већим обиљем примера. Бацимо само поглед на структуру микросвета, која нас својом „шаром” неодољиво подсећа на пиротски ћилим наших бака.

Не мање успехе, од оних постигнутих у објашњењу устројства материје, човек је постигао и у откривању њеног постања - генези. Настајање време-простора, појава природних сила и настајање елементарних честица непосредно по Великој експлозији представљају прве акорде „свемирске симфоније”, која ево већ траје 12 милијарди година. Слика историје Свемира, поред тока догађаја, показује нам и невероватну границу до које досеже наше данашње теоријско знање (грубо до 10^{43} секунде). Захваљујући истраживањима помоћу акцелератора наелектрисаних честица и изучавањима ниско и високоенергетског зрачења које доспева из космоса, прикупљен је обилан чињенични материјал о дешавањима у Свемиру у врло кратком времену по Великој експлозији (*Big Bang*).

Из свега реченог можемо да закључимо да је човек својим умом овладао „бескрајима” простора и времена. Он је открио да три природне силе: гравитациона, електрослаба и јака сила обликују нама познати свет и боље упознао далеке звезде и галаксије од самога себе.

У релативно кратком времену интелектуалног сазревања наша цивилизација дошла је до бројних спознаја, тако да њој сада не недостаје знање већ мудрост. Постојећи ток ствари - глобализација и све већа подела на богате и сиромашне,

моћне и немоћне, разарају „колективно биће” наше планете - људски род, и доводе у питање сам смисао човековог живота.

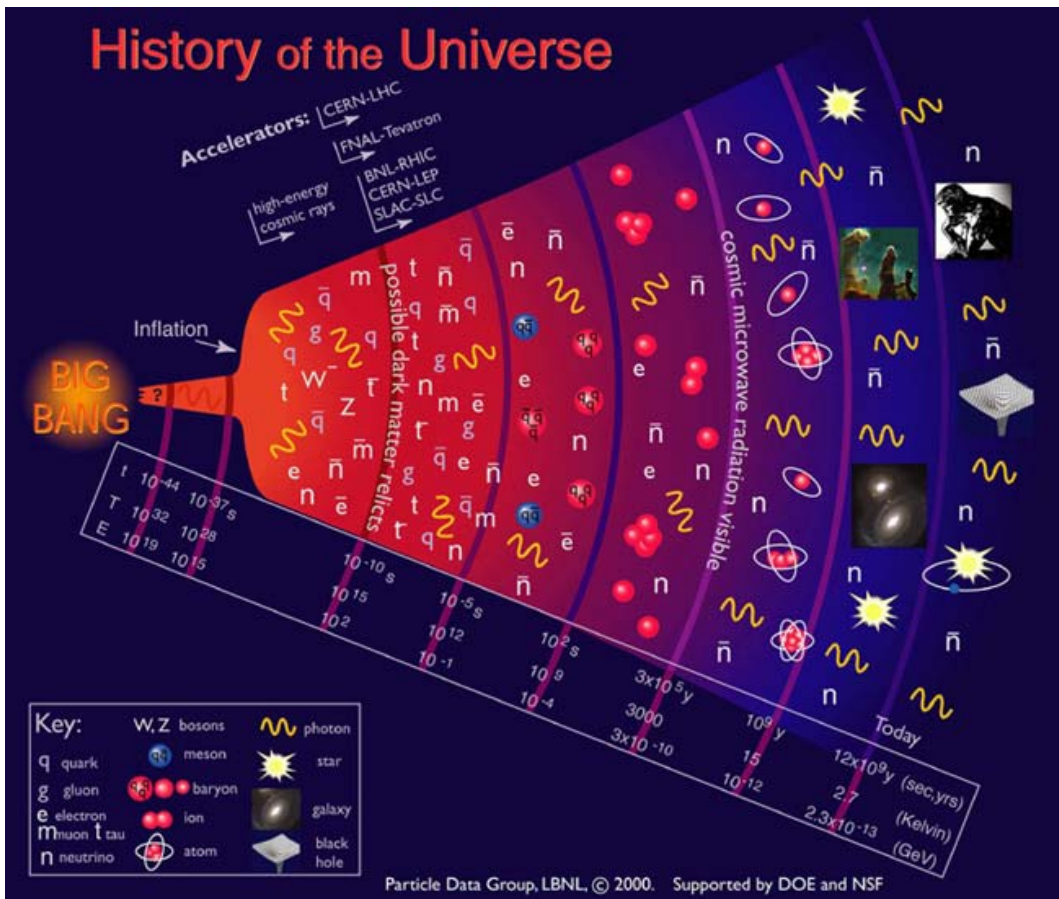

У науци се ствара неплодно тло за велике идеје и хуманистичка прегнућа. Све више су на цени фах идиоти који се идеално уклапају у турбокапиталистичке производне структуре. Зато и највећа открића до којих може доћи, као што би, на пример, било откриће функционисања људске свести, буде страх од злоупотребе и нехуманих примена.

Општа превага материјалног над духовним води злоћудном расколу човековог бића. Наука, уметност и религија у овом времену попримају диспропорционалне тежинске вредности. Материјална добит - новац у свету у коме живимо - постаје основни аршин. Њиме се не може стећи душевни мир, побудити племенита осећања и решити проблем суочавања са неминовним крајем живота. Зато је потребно да се окренемо спознаји себе, ка хуманистичким учењима, уметности и непресушним врелима духовности из наше богате прошлости.

Још је Никола Тесла у своје време „тражио” више светлости, доброте и самилости. Да ли се свест о потреби за тим може развити у школи сутрашњице, која би у знатно већој мери морала да обраћа пажњу хуманистичким вредностима? Да ли је био у праву атомиста Павле Савић, који је у вези са решавањем ових проблема исказао веру у моћ људског разума, или биолог Петар Мартиновић, који је у инстинкту људског бића суоченог са непосредном катастрофом видео покретачку снагу за радикалне промене човековог односа према животу и Природи?

Тешко је предвидети даљи ток збивања, да ли ће доћи до скорог освешћења или не. Време неумитно тече, бат глобализације постаје све јачи - ништа добро се не указује на видуку. Ето довољног разлога који све нас треба да подстакне на размишљање и непосредну акцију.

QUO VADIS, DOMINE?

Апостол Петар је, према легенди, хтео да побегне из Рима да не би био стављен на муке. На Апијеву путу, via Ариа, сретне Исуса, који је долазио у Рим и упита га: *Quo vadis, domine?* И овај му одговори: *Vado Roman iterum crucifigi* – идем у Рим да ме по други пут разапну на крст. Петар се посрамљен врати у Рим, где је био мучен и где је умро. На месту где се то по легенди догодило подигнута је црква *Quo vadis*.